

Nr 3.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 15 §§ förordningen den 20 juni 1941 (nr 577) angående bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur m. m.; given Stockholms slott den 29 november 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till dels förordning angående vissa åtgärder för bekämpande av smittsam kastning hos nötkreatur och dels förordning om ändrad lydelse av 1 och 15 §§ förordningen den 20 juni 1941 (nr 577) angående bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur.

GUSTAF.

G. E. Sträng.

F ö r s l a g
till
**förordning angående vissa åtgärder för bekämpande av
smittsam kastning hos nötkreatur.**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Inom område, som ej i enlighet med vad därom särskilt är stadgat hänförs till kastsjukefritt område, må nötkreatur icke överlåtas under beteckningen fritt från smittsam kastning eller under annan beteckning, som giver sken av att djuret är fritt från nämnda sjukdom, med mindre djuret

- 1) härrör från besättning eller del därav, som enligt av medicinalstyrelsen utfärdade bestämmelser är att anse såsom fri från smittsam kastning; samt
- 2) varken under transport eller eljest sammanförts med nötkreatur, som icke äro fria från smittsam kastning, eller uppställts i stall eller fordon, som icke dessförinnan smittrenats.

Såvitt överlåtelse som i första stycket sägs icke godkänts av hushållnings-sällskap, skall nötkreatur vid överlåtelsen vara åtföljt av ett av veterinär tidigast två månader före överlåtelsen utfärdat intyg utvisande det under 1) angivna förhållandet. Sådant intyg skall utfärdas enligt formulär, som fastställts av medicinalstyrelsen.

2 §.

De närmare föreskrifter, som äro erforderliga för tillämpning av denna förordning, meddelas av medicinalstyrelsen.

3 §.

Förseelse mot denna förordning eller enligt densamma meddelade föreskrifter straffes enligt allmänna strafflagen.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1947.

F ö r s l a g

till

**förordning om ändrad lydelse av 1 och 15 §§ förordningen
den 20 juni 1941 (nr 577) angående bekämpande av
tuberkulos hos nötkreatur.**

Härigenom förordnas, att 1 och 15 §§ förordningen den 20 juni 1941 angående bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur skola erhålla följande ändrade lydelse.

1 §.

Förekommer sjukdomen — — — å sjukdomen.

Till underlättande — — — äga tillämpning.

Beträffande sjukdomens bekämpande inom område, som icke hänförs till tuberkulosfritt område, skola gälla de i 4 kap. denna förordning meddelade bestämmelserna. I fråga om frivilligt bekämpande av sjukdomen inom sistnämnda områden gäller därjämte vad därom särskilt är stadgat. Inom skyddat område må medicinalstyrelsen efter hörande av vederbörande hus-hållningssällskaps förvaltningsutskott förordna, att nötkreatursbesättningar, som icke jämlikt berörda stadganden äro anslutna till statlig kontroll med tuberkulin, skola på statens bekostnad undersökas med tuberkulin.

15 §.

Undersökning med tuberkulin av nötkreatur må ej verkställas utan medicinalstyrelsens medgivande eller dess jämlikt 1 § tredje stycket sista punkten givna förordnande.

Det åligger veterinär, som verkställer undersökning med tuberkulin av nötkreatur, att förse de nötkreatur, som vid undersökningen reagera, med märke, *tuberkulosmärke*, av utseende som medicinalstyrelsen bestämmer. Om vid undersökningen minst 75 procent av alla till besättningen hörande nötkreatur över två års ålder reagera, skall veterinären — i den mån medicinalstyrelsen icke annorlunda förordnar — med tuberkulosmärke förse jämväl samtliga icke reagerande nötkreatur över två års ålder inom besättningen. Dylig märkning skall dock icke ske beträffande djur, som inköpts från tuberkulosfri besättning eller uppfötts på gården och intill undersökningen varit fullständigt isolerade från de reagerande djuren.

Medgivande till undersökning med tuberkulin av nötkreatur må lämnas allenast under villkor att ägaren till de med undersökningen avsedda djuren förbinder sig att låta förse dessa med tuberkulosmärke i den utsträckning, som i andra stycket sägs.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1947.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:ts Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 29 november 1946.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Efter gemensam beredning med cheferna för social- och finansdepartementen anmäler föredraganden, statsrådet Sträng, fråga om åtgärder för åstadkommande av effektivare kontroll beträffande handeln med nötkreatur m. m. samt anför följande.

I skrivelse den 14 april 1944 hemställde Örebro läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, att sådana bestämmelser snarast måtte utfärdas att en effektiv kontroll av handeln med nötkreatur till förekommande av sjukdomarna tuberkulos och smittsam kastning möjliggjordes.

Yttranden över denna skrivelse avgåvos av medicinalstyrelsen den 25 april 1945 och av lantbruksstyrelsen den 12 januari 1945. Vid medicinalstyrelsens yttrande hade fogats utlåtanden av Svenska läsveterinärföreningen, Svenska distriktsveterinärföreningen och Svenska chefveterinärföreningen. Lantbruksstyrelsen överlämnade jämte sitt yttrande utlåtanden av statens livsmedelskommission, Sveriges slakteriförbund samt Sveriges charkuteri- och slakteridkares riksförbund.

Sedermere anhöll Uppsala läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott i skrivelse den 17 maj 1945 om skärpning av gällande bestämmelser beträffande tuberkulos och smittsam kastning i vad dessa bestämmelser avsåge handeln med livdjur.

Över berörda skrivelse avgavs yttrande av medicinalstyrelsen den 5 september 1945.

I gemensam skrivelse den 24 januari 1945 hemställde medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen, under åberopande av en i ämnet upprättad promemoria, om sådan ändring av förordningen den 20 juni 1941 (nr 577) angående bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur, att medicinalstyrelsen be- myndigades förordna om tuberkulinundersökning inom tuberkuloskyddade områden av nötkreatursbesättningar, som icke stode under statlig kontroll med tuberkulin.

Över sist nämnda skrivelse avgåvos yttranden av statskontoret, av samtliga hushållningssällskaps förvaltningsutskott med undantag för de i Kronobergs, Gotlands, Blekinge, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands,

Västerbottens och Norrbottens län samt av Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet landsbygdens folk, Svenska veterinärläkarföreningen, Svenska länsveterinärföreningen och Svenska veterinärföreningen för nötkreaturstuberkulosens bekämpande.

I anledning av de inkomna framställningarna och de däröver avgivna yttrandena har inom jordbruksdepartementet upprättats en promemoria rörande de ifrågasatta lagstiftningsåtgärderna.

Efter remiss ha yttranden över departementspromemorian avgivits av medicinalstyrelsen, lantbruksstyrelsen och samtliga hushållningssällskaps förvaltningsutskott ävensom av Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet landsbygdens folk, Svenska veterinärläkarföreningen, Svenska länsveterinärföreningen, Svenska distriktsveterinärföreningen och Svenska chefveterinärföreningen.

Gällande bestämmelser rörande bekämpandet av tuberkulos och smittsam kastning hos nötkreatur.

Bestämmelser till förekommande av tuberkulos hos nötkreatur äro meddelade dels i förordningen den 20 juni 1941 (nr 577) angående bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur dels ock i kungörelsen samma dag (nr 579) angående frivilligt bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur. Förstnämnda författning har ändrats genom förordningen den 15 december 1944 (nr 783). I fråga om förebyggandet av smittsam kastning återfinnas bestämmelser i kungörelsen den 17 juni 1943 (nr 387) angående bekämpande av smittsam kastning hos nötkreatur.

För vardera sjukdomens bekämpande gäller, att landet indelas i tre slag av områden, nämligen

a) område, där sjukdomen icke förekommer eller har allenast synnerligen ringa utbredning (fritt område);

b) område, där stora möjligheter till sjukdomens utrotande förefinnas (skyddat område); och

c) område, som varken tillhör fritt eller skyddat område.

Beträffande tuberkulosfritt och kastsjukefritt område är föreskrivet, att bestämmelserna i epizootilagen skola äga tillämpning med avseende å tuberkulos respektive smittsam kastning. Inträffar fall av sjukdomen, är djurägaren anmälningsskyldig. För utrönande av förekomsten av tuberkulos verkställes efter medicinalstyrelsens förordnande undersökning med tuberkulin. Djur, som finnes behäftat med tuberkulos, skall nedslaktas inom viss kortare tid. Under särskilda förutsättningar kan förordnas, att även andra till besättningen hörande djur skola nedslaktas. Vid fall av smittsam kastning skall det ställe, där sjukdomen förekommer, tillika med omkringliggande område förklaras smittat. Förordnande om nedslaktning av alla smittade djur i besättningen eller av hela besättningen kan meddelas.

Till tuberkulosfritt och kastsjukefritt område får nötkreatur icke införas från del av riket, som ej tillhör sådant område, med mindre medicinalsty-

relsen därtill lämnat tillstånd. Dylikt tillstånd må ej lämnas beträffande nötkreatur, avsett till livdjur, utan att djuret kan anses fritt från sjukdomen.

I fråga om tuberkulosfritt område är vidare stadgat, att med besättning därstädes icke må införlivas annat nötkreatur än sådant, som härrör från besättning, vilken enligt av medicinalstyrelsen utfärdade föreskrifter är att anse såsom tuberkulosfri. Har nötkreatursbesättning i dess helhet nedslaktats, må efter smittreningen i ladugården inställas allenast sådant nötkreatur, som nyss sagts (7 § förordningen nr 577/1941).

Förordnande att visst område skall hänföras till tuberkulosfritt eller kastsjukefritt meddelas av Kungl. Maj:t på gemensam framställning av medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen samt efter hörande av vederbörande hushållningssällskap.

Till tuberkulosfritt område ha hänförts Kronobergs, Gotlands, Blekinge och Kopparbergs län samt hela Norrland ävensom delar av Jönköpings och Kalmar län (kungörelsen nr 118/1944).

Något förordnande om kastsjukefritt område har ännu icke meddelats.

Rörande tuberkuloskyddat och kastsjukeskyddat område gäller, att utan medicinalstyrelsens tillstånd införsel av nötkreatur ej får äga rum från del av landet, som varken tillhör fritt eller skyddat område. För meddelandet av tillstånd till införsel av livdjur äger vad förut beträffande fritt område sagts motsvarande tillämpning.

I fråga om smittsam kastning är stadgat, att djurägare må insända prov från djur, som misstänkes lida av sjukdomen, till laboratorium för undersökning å statens bekostnad beträffande förekomsten av sjukdomen. Vidare äger medicinalstyrelsen förordna veterinär att, därest misstanke om sjukdomen föreligger, taga erforderliga prov för undersökning. Konstateras sjukdomen, meddelar styrelsen anvisningar, huru sjukdomen lämpligen bör bekämpas. Finner styrelsen förutsättning föreliggande att genom nedslaktning av ett mindre antal djur utrota sjukdomen inom det undersökta området, kan statsbidrag utgå för ändamålet med 50 kronor för djur i åldern sex månader — två år och 75 kronor för djur över två år.

Förordnande att visst område skall utgöra skyddat område meddelas av Kungl. Maj:t.

Till tuberkuloskyddat område ha hänförts delar av Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Jönköpings, Kalmar, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Värmlands, Örebro samt Västernorrlands län (kungörelsen nr 118/1944), och till kastsjukeskyddat område Gotlands, Göteborgs och Bohus, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Västerbottens samt Norrbottens län ävensom delar av Älvsborgs och Jämtlands län (kungörelsen nr 27/1944).

Utanför de tuberkulosfria områdena bekämpas tuberkulosen i huvudsak därigenom, att djurägarna kunna vinna anslutning till ett statligt eller statsunderstött bekämpande av sjukdomen, anordnat antingen av medicinalstyrelsen eller av vederbörande hushållningssällskap. Detta bekämpande förekommer i två olika former, statlig kontroll med tuberkulin och klinisk tuberkuloskontroll. Förstnämnda kontrollform förutsätter en total utrensning

av tuberkulosen inom den anslutna besättningen, medan den kliniska kontrollen närmast åsyftar ett bekämpande av sjukdomen i smittfarlig form. Vid sistnämnda kontrollform isoleras i regel ungdjuren och ställas under statlig kontroll med tuberkulin.

Ersättning för nedslaktat djur utgår av statsmedel endast för vid den kliniska kontrollen påträffat smittfarligt djur; ersättningens storlek utgör 50 kronor eller, om djuret helt kasseras på grund av tuberkulos, 20 kronor. Härjämte kan, jämlikt 4 kap. kungörelsen nr 579/1941, i samband med utrensning av tuberkulos inom mindre nötkreatursbesättningar beviljas statsbidrag för anskaffning av tuberkulofria nötkreatur. Dyligt bidrag må icke utgå med högre belopp än 100 kronor för varje nedslaktat djur eller, om djuret är under ett års ålder, med 50 kronor för varje sådant djur och ej heller med mera än sammanlagt 500 kronor till en och samma djurägare.

Vid sidan av dessa bestämmelser, avseende det frivilliga bekämpandet av tuberkulosen, gälla en del regler av tvingande natur. Sålunda skall djur, som är behäftat med tuberkulos i juvret eller könsorganen, alltid nedslaktas. Anmälningskyldighet åligger djurägare, som misstänker sådan form av sjukdomen inom sin besättning. Ersättning för nedslaktat djur utgår av statsmedel med 50 kronor eller, om djuret helt kasseras på grund av tuberkulos, med 20 kronor.

Vissa av de tvingande bestämmelserna ha avseende å handeln med livdjur. Nötkreatur, som reagerar vid undersökning med tuberkulin, skall förses med särskilt märke (tuberkulosmärke). Om vid undersökningen minst 75 procent av alla till besättningen hörande nötkreatur över två års ålder reagera, skola — i den mån medicinalstyrelsen icke annorlunda förordnar — jämväl samtliga icke reagerande nötkreatur över två års ålder inom besättningen med undantag beträffande djur, som inköpts från tuberkulofri besättning eller uppfötts på gården och intill undersökningen varit fullständigt isolerade från de reagerande djuren, förses med tuberkulosmärke (15 § förordningen nr 577/1941). Överlåtelse av nötkreatur under beteckningen tuberkulofritt eller under annan beteckning, som giver sken av att djuret är fritt från nämnda sjukdom, får icke ske med mindre djuret 1) härrör från besättning eller del därav, som enligt av medicinalstyrelsen utfärdade bestämmelser är att anse såsom tuberkulofri, 2) i den omfattning, styrelsen föreskriver, undersökts med tuberkulin och därvid icke visat reaktion, samt 3) varken under transport eller eljest sammanförts med icke tuberkulofria nötkreatur eller uppställts i stall eller fordon, som icke dessförinnan smittrenats. Såvitt överlåtelse, som nu sagts, icke godkänts av hushållningssällskap, skall nötkreatur vid överlåtelsen vara åtföljt av ett av veterinär tidigast två månader före överlåtelsen utfärdat intyg, utvisande de under 1) och 2) angivna förhållandena. Djur, som är eller misstänkes vara behäftat med tuberkulos i smittfarligt stadium, får ej överlätas annat än för omedelbar nedslaktning (16 och 17 §§ samma förordning).

Jämväl det utanför de kastsjukefria områdena förekommande frivilliga bekämpandet av smittsam kastning anordnas med statsunderstöd av medi-

cinalstyrelsen eller efter styrelsens medgivande av hushållningssällskap. Djurägare kan ansluta sin besättning till sådant bekämpande. I enlighet med föreskrifter av den, som anordnar bekämpandet, skall inom besättning, som är ansluten till detsamma, för utrönande av sjukdomens förekomst tagas blodprov och mjölkprov samt verkställas undersökning av fosterhinnor. Där så finnes lämpligt för sjukdomens bekämpande, skola kalvarna i besättningen ympas med abortypämne. Det åligger djurägaren att vid försäljning av djur, vid deras betesgång och betäckning samt vid vården i övrigt av besättningen iakttaga nödig försiktighet, så att icke sjukdomen sprides till besättning, som är fri från sjukdomen.

Djurägare, vilkens besättning är ansluten till frivilligt kastsjukebekämpande, kan under förutsättningar, som medicinalstyrelsen angiver, erhålla förklaring, att besättningen tills vidare skall anses fri från sjukdomen (friförklaring). Inom friförklarad besättning skall djurens hälsotillstånd kontrolleras i enlighet med anvisningar, som meddelas av styrelsen. Har kastningsfall inträffat inom sådan besättning, får, innan undersökning verkställts, huruvida kastningsfallet orsakats av Bangs abortbacill, djur icke utföras ur besättningen för annat ändamål än omedelbar nedslaktning. Har djurägaren brutit mot de för bekämpandet meddelade föreskrifterna eller har inom besättningen inträffat kastningsfall, som orsakats av Bangs abortbacill, eller har djur vid undersökning befunnits behäftat med smittsam kastning eller kan eljest befaras, att sjukdomen på nytt inkommit i besättningen, skall friförklaringen återkallas.

Finner medicinalstyrelsen sjukdomen kunna fullständigt utrotas i besättning, som är ansluten till frivilligt kastsjukebekämpande, genom nedslaktning av något eller några enstaka djur, äger styrelsen, där sådant utrotande anses vara av väsentlig betydelse för sjukdomens bekämpande inom orten i övrigt, på ansökan medgiva djurägare att under vissa villkor för nedslaktning undfå ersättning av statsmedel. Ersättning utgår med 50 kronor för varje djur i åldern sex månader—två år och 75 kronor då djurets ålder överstiger två år. Djurägare, som tillgodonjutit ersättning för nedslaktning, skall vid inköp av djur, som icke tillhör friförklarad besättning och ej heller härrör från kastsjukefritt område, rådfråga veterinär samt följa dennes anvisningar.

För utrönande av sjukdomens spridning må enligt medicinalstyrelsens förordnande samlingsmjölkprov tagas från besättningar för serologisk undersökning å statens bekostnad. Styrelsen äger jämväl förordna, att å slakterierinrättning blodprov skall tagas för undersökning å statens bekostnad.

Några särskilda regler avseende handeln med livdjur ha icke utfärdats i fråga om smittsam kastning såsom skett beträffande tuberkulos.

De gjorda framställningarna och yttrandena över desamma.

I sin skrivelse den 14 april 1944 anförde Örebro läns hushållningsällskaps förvaltningsutskott i huvudsak följande.

Förmedlandet av livdjursaffärer sker bland annat genom auktioner och genom den verksamhet, som bedrivs av kreaturshandlare, till vilken kategori även måste räknas de lantbrukare, som, utan att bedriva yrkesmässig handel med kreatur, köpa djur till den egna besättningen för att inom kort åter försälja dem.

Förvaltningsutskottet har tagit del av hur det tillgått vid vissa under senaste tiden genomförda kreatursaffärer. Därvid har i flera fall tillgått så, att en kreaturshandlare inköpt tuberkulosfria djur, uppställt dem under längre eller kortare tid tillsammans med icke tuberkulosfria djur samt därefter försålt dem. Visserligen har det ej blivit klart ådagalagt, att säljaren brutit mot tuberkulosförordningen genom att ange det sålda djuret som tuberkulosfritt eller genom att lämna uppgifter, som givit sken av att djuret varit tuberkulosfritt vid tiden för försäljningen, men säljaren har exempelvis meddelat köparen, att djuret tidigare varit undersökt och befunnits friskt, varom märke i örat (»livdjursmärket») burit vittne.

Förvaltningsutskottet har behandlat denna fråga, varvid med bestämdhet uttalats, att ett effektivt ingripande mot de missförhållanden, som en okontrollerad livdjurshandel innebär, icke kan erhållas utan särskild lagstiftning eller genom komplettering av nuvarande bestämmelser avseende livdjurshandeln. Förslag till sådan lagstiftning framlades redan 1936 men ledde icke till positivt resultat. Förvaltningsutskottet vill dock ifrågasätta, om saken icke borde tagas upp igen. Om så skulle ske, vill förvaltningsutskottet framhålla, att en lagstiftning tills vidare borde begränsas till att omfatta sjukdomarna tuberkulos och smittsam kastning hos nötkreatur. Det är här som det största behovet gör sig gällande, och förvaltningsutskottet tror, att en lagstiftning även med denna begränsning skulle vara av mycket stort värde.

Ehuru förvaltningsutskottet alltså anser, att en lagstiftning av här antydd omfattning torde vara den bästa lösningen, vill förvaltningsutskottet dock framhålla, att en viss möjlighet redan finnes att reglera och kontrollera livdjurshandeln genom kreaturshandlarna. Enligt gällande kristidsbestämmelser skall den, som vill handla med livdjur, erhålla auktorisering av livsmedelskommissionen. Vid beviljandet av sådan auktorisering torde vissa krav böra ställas, varigenom faran för smittspridning genom saludjuren minskades. Följande synpunkter borde därvid beaktas:

1) Auktorisering bör meddelas sparsamt och efter noggrann prövning av vederbörandes lämplighet.

2) Auktoriserad livdjurshandlare bör ställas under kontroll av distriktsveterinär. De uppgifter om köp och försäljning, som auktoriserad livdjurshandlare skall lämna till kristidsstyrelse, skola lämnas även till vederbörande distriktsveterinär.

3) Inom område, som är tuberkulosfritt, tuberkuloskyddat eller kastsjukekyddat, må endast förekomma affärer med djur, som äro reaktionsfria beträffande dessa sjukdomar.

4) Inom andra än i punkt 3 nämnda områden böra gälla sådana bestämmelser, att djur icke få försälas som friska utan att så verkligen är fallet. Livdjurshandlare, som inköper exempelvis tuberkulosfria djur och uppställer dessa tillsammans med icke tuberkulosfria, måste vara skyldig att omedelbart avlägsna livdjursmärket, om sådant finnes.

5) Rätten att meddela auktorisering bör, vid tidpunkten för avveckling av livsmedelskommissionens verksamhet, överflyttas till medicinalstyrelsen.

I sitt till medicinalstyrelsen avgivna utlåtande över förvaltningsutskottets skrivelse framhöll *Svenska länsveterinärföreningen*, att en eventuell lagstiftning borde inriktas på reglering av nötkreatursauktionerna samt affärsstallarna och kreaturshandlarnas sätt att transportera djuren. Vad auktionerna beträffade torde deklaraionsplikt med avseende å förekomsten av tuberkulos och smittsam kastning bland de utbudna djuren vara av stor betydelse. Lämpligheten av skyldighet att redan vid annonsering av auktion tillkännagiva hälsotillståndet i dessa avseenden syntes böra övertäckas. Angående handelsstallarna borde bestämmelser stadfästas om deras inredning och skötsel samt föreskrifter givas rörande tuberkulos- och kastningsfria djurs transport till och från stallarna. Dessa stallar borde dessutom ställas under nödig kontroll. Auktorisering av vissa kreaturshandlare torde vara onödig, därest en lagstiftning komme till stånd.

Svenska distriktsveterinärföreningen anmärkte i sitt utlåtande till medicinalstyrelsen, att den ifrågasatta lagstiftningen borde avse all handel med husdjur överhuvud taget.

Av *Svenska chefveterinärföreningen* anfördes i dess utlåtande till medicinalstyrelsen, att vad anginge auktionshandel med enskild smittad besättning det syntes föreningen vara av den allra största betydelse att verklig deklaraion av säljaren avgåves i form av veterinärintyg. Beträffande mot detta intrång i handelsfriheten borde med den omfattning, tuberkulos- och kastningsbekämpandet nu fått, icke längre behöva föreligga. Beträffande handeln med djur genom kreaturshandlare förefölle det väsentligaste vara genomförande av bestämmelser i syfte att ernå effektiv kontroll över uppställningen och försäljningen av tuberkulos- och kastningsfria djur. Att komma till rätta med detta problem genom auktorisering av vissa livdjurshandlare syntes föreningen knappast möjligt.

Medicinalstyrelsen erinrade i sitt den 25 april 1945 avgivna yttrande, att livdjurshandeln till huvudsaklig del ägde rum genom auktioner och kreaturshandlare ävensom genom lantbrukare, som inköpte livdjur till den egna besättningen direkt från annan besättning. Vidare förekomme de av jordbrukarorganisationerna anordnade livdjursauktionerna, vilka dock i regel syntes vara så organiserade, att faran för smittspridning genom dessa i betydande grad förminskats. Helt nyligen hade genom Sveriges slakteriförbund utarbetats riktlinjer för nämnda handel, vari bland annat betonats vikten av att djur, som försålles vid auktioner, anordnade av till förbundet anslutna olika föreningar, eller genom direkt förmedling, skulle vara fria från sjukdomar. Då livdjurshandeln genom jordbrukarnas egna organisationer pågått jämförelsevis kort tid och kunde förväntas erhålla betydligt ökad omfattning, förelåge enligt styrelsens mening skäl att avvakta utvecklingen härav, innan frågan om en allmän reglering av handeln med livdjur upptoges till förnyad prövning. Detta uteslöte dock icke, att ytterligare bestämmelser dessförinnan utfärdades med hänsyn till nödvändigheten av att förhindra spridning av tuberkulos och smittsam kastning hos nötkreatur.

Gällande bestämmelser rörande tuberkulos hos nötkreatur hade, yttrade styrelsen vidare, i stort sett visat sig ändamålsenliga; dock hade svårigheter yppat sig att beträffande tuberkulosfritt område upprätthålla bestämmelsen i 7 § förordningen nr 577/1941. Det vore ofta svårt för den, som ämnade införliva ett nötkreatur med sin besättning, att erhålla tillförlitliga uppgifter från säljaren, huruvida djuret verkligen härrörde från tuberkulosfri besättning, speciellt om säljaren vore kreaturshandlare. Fall hade förekommit, då åtal anhängiggjorts vid dylik försäljning men där emellertid svaranden i brist på bevisning frikänts. Enligt styrelsens mening borde bestämmelserna i nämnda paragraf ändras därhän, att förbud stadgades mot försäljning och köp annat än till slakt av andra än tuberkulosfria nötkreatur. En liknande bestämmelse beträffande områden, skyddade mot tuberkulos, skulle vara ägnad att påskynda sjukdomens utrotande inom området. Med hänsyn till att en varierande procent av besättningarna inom skyddade områden vore tuberkulösa och det ur såväl sjukdomsbekämpandets som ekonomisk synpunkt i vissa fall kunde vara fördelaktigt att t. ex. överföra ett högdräktigt djur, som reagerat för tuberkulin, till kliniskt kontrollerad besättning, torde bestämmelserna icke böra göras för kategoriska.

I avseende å Örebro läns hushållningssällskaps förvaltningsutskotts under punkt 4 gjorda förslag, innebärande förbud att inom andra än tuberkulosfria respektive tuberkuloskyddade eller kastsjukeskyddade områden försälja djur såsom friska utan att så vore förhållandet, framhöll styrelsen, att de nuvarande bestämmelserna i 16 § förordningen nr 577/1941 syntes vara tillfyllest. Visserligen föreläge svårigheter att kontrollera, huruvida salubjudet tuberkulosfritt djur under transport e. d. hållits avskilt från andra än tuberkulosfria djur, men det kunde starkt ifrågasättas, huruvida ytterligare bestämmelser härutinnan kunde medföra önskad verkan.

Vidkommande smittsam kastning anförde styrelsen — under erinran om att sådana detaljerade bestämmelser rörande handeln med djur, som funnes för tuberkulos, saknades — följande.

Enligt för styrelsen kända rättsfall ha visserligen säljare av kastsjukesmittade djur på grund av bestämmelserna i 17 och 22 §§ strafflagen blivit ställda till ansvar för underlåtenhet att uppgiva sjukdomens förekomst, men det synes dock föreligga skäl, att särskilda bestämmelser meddelas rörande villkoren för försäljning av kastsjukefritt djur m. m. Styrelsen får erinra om att vid tillkomsten av de nuvarande bestämmelserna på området endast ett förhållandevis litet antal besättningar voro anslutna till kastsjukebekämpandet. Genom de omfattande orienterande undersökningar, som därefter företagits i cirka 150 000 besättningar, har konstaterats, att i medeltal endast sex procent av desamma äro smittade. Bestämmelser av ifrågasatt slag torde därför utan olägenhet numera kunna utfärdas. Då inom kastsjukeskyddade områden för närvarande endast förekomma cirka 200 smittade besättningar och områden, som äro kastningsfria, för närvarande icke finnas, bör enligt styrelsens mening inom såväl framtida kastsjukefria som förefintliga kastsjukeskyddade områden utfärdas bestämmelser av samma innebörd, som tidigare föreslagits i avseende å tuberkulos.

För transport av djur inom nämnda områden bör gälla såsom villkor, att djuret icke sammanföres med sådant från icke kastsjukefria besättning eller

uppställas i stall eller fordon, som icke dessförinnan smittrenats. Därest en besättning i sin helhet nedslaktats, skall efter förutgången smittrening i ladugården endast sådant djur få dit införas, som härrör från friförklarad besättning eller besättning, som undersökts på sätt styrelsen föreskrivit.

Inom kastsjukemittade områden torde icke krävas så stränga åtgärder. De torde kunna begränsas att omfatta skyldighet för säljare att alltid uppgiva ursprungsbesättningen och dess tillstånd, då det gäller ifrågavarande sjukdom. På detta sätt torde enligt styrelsens mening handeln med smittade djur inskränkas till ett minimum, vilket givetvis kommer att inverka gynnsamt på kastsjukebekämpandet.

Beträffande förslaget, att auktorisering för utövande av livdjurshandel skulle meddelas, framhöll styrelsen, att den auktorisering, som statens livsmedelskommission tidigare funnit sig böra införa, upphävts genom kommissionens cirkulär den 9 juni 1944, nr 1910, och att skäl att för här angivet ändamål återinföra densamma knappast syntes föreligga. I samband därmed uttalade styrelsen, att en viss kontroll över handelsstallarna syntes erforderlig. Styrelsen hade redan nu i fall, där behov därav ansetts föreligga, förordnat tjänsteveterinär kontrollera, att nötkreatur, som utbjödes till salu såsom tuberkulosfria, icke vore uppställda tillsammans med okontrollerade djur.

Rörande läns- och chefveterinärföreningarnas förslag om skyldighet för säljare att uppgiva ursprungsbesättningens tillstånd beträffande tuberkulos och smittsam kastning anmärkte styrelsen, att det vore önskvärt, om föreskrift meddelades, att varje djurägare, som hade för avsikt att försälja nötkreatur å auktion, ålades att två—tre månader före auktionen låta djuren undergå undersökning av veterinär på förekomst av nämnda sjukdomar, över vilken undersökning veterinären skulle vara skyldig utfärda intyg å föreskrivet formulär. Auktionsförrättaren — firma eller enskild person — skulle vara skyldig att, då han erhöle uppdrag att förrätta auktion och innan annons om auktionen utfärdades, avfordra djurägaren det av veterinären utfärdade intyget samt anpassa formuleringen av auktionsannonsen efter innehållet i berörda intyg. Före djurens försäljning å auktion skulle det åligga auktionsförrättaren att för de församlade köparna tillkännagiva innehållet i intyget. Underlåtenhet från djurägarens och auktionsförrättarens sida i nämnt hänseende borde medföra straffpåföljd. Detta förfarande med veterinärundersökning kunde för djurägaren medföra en viss kostnad, som, då det gällde försäljning av ett flertal djur, dock ej kunde anses alltför betungande.

Av stor betydelse för bekämpandet av samtliga smittsamma husdjursjukdomar skulle enligt styrelsens uppfattning vara, om skyldighet stadgades för person, som dreve handel med djur, att föra sådana anteckningar, att uppgift från dessa kunde erhållas om från vilka besättningar de av honom till försäljning utbudna djuren härrörde.

På sätt länsveterinärföreningen framhållit syntes bestämmelser böra utfärdas att handelsstallarna i hygieniskt hänseende skulle uppfylla vissa minimifordringar.

I sitt till lantbruksstyrelsen avgivna utlåtande över nu ifrågavarande framställning förklarade *statens livsmedelskommission* sig anse önskvärt, att en

reglering av förhållandena på livdjursmarknaden komme till stånd. Huruvida den lämpliga vägen härvid vore att, med erforderlig komplettering, återinföra de av kommissionen tidigare utfärdade bestämmelserna angående den yrkesmässiga handeln med levande djur, kunde diskuteras. Bland annat på grund av att det vore förenat med betydande svårigheter att på ett tillfredsställande sätt kunna avgöra, i vilken utsträckning auktorisationer borde lämnas, ansåge kommissionen, att denna väg icke vore den lämpligaste. Den utökade lagstiftning, vilken med all säkerhet vore nödvändig, om en sådan sanering av förhållandena på livdjursmarknaden skulle kunna ernås, att garanti mot smittospridande skapades, borde för närvarande lämpligen inskränkas till att gälla för nötkreatur och då närmast taga sikte på en sanering av handeln med hänsyn till förekomsten och risken för spridning av tuberkulos och smittsam kastning. En reglering av handeln så tillvida, att en jordbrukare under betryggande garanti kunde inköpa djur, vilka utbjödes som garanterat fria från tuberkulos och smittsam kastning, måste härvidlag stå som det första oeftergivliga kravet. För de tuberkulosfria områdena vore det önskvärt, om regleringen kunde föras därhän, att endast från de avsedda sjukdomarna fria djur finge säljas som livdjur. Av flera orsaker torde det emellertid vara svårt att med omedelbar verkan utfärda här åsyftade bestämmelser för de tuberkulosfria områdena. För skyddsområdena torde någon liknande begränsning av rätten att försälja livdjur icke vara lämplig att genomföra. För att möjliggöra en effektiv kontroll över livdjurshandeln syntes det vara nödvändigt att ålägga var och en, som bedreve dylik handel, att upplägga sådan bokföring, att möjligheter föreläge att följa djuren från säljare till köpare.

Sveriges slakteriförbund anförde i sitt utlåtande till lantbruksstyrelsen huvudsakligen följande.

För att få livdjurshandeln under kontroll har förbundet under senare år visat ett allt större intresse för denna verksamhet. I syfte att få rationella principer tillämpade och större enhetlighet i slakteriföreningarnas verksamhet på detta område ha inom förbundet utarbetats grundlinjer för livdjurshandelns organisation. I dessa grundlinjer återfinnas dels förbundets uppfattning i frågor, som röra förhindrandet av smittospridning i samband med livdjurshandeln, dels de riktlinjer, efter vilka förbundet successivt tänkt genomföra såväl en sanering som en rationalisering av livdjurshandeln i jordbrukarnas egen regi. I viss mån sammanfalla förbundets grundlinjer med de önskemål, som framförts av Örebro läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, nämligen i fråga om punkt 4. Förbundet vill sålunda livligt tillstyrka, att sådana kompletterande bestämmelser utfärdas, som omöjliggöra, att tuberkulos- och kastningsfria djur, som på ena eller andra sättet sammanföras med djur, som icke äro fria från tuberkulos respektive smittsam kastning, även efter ett sådant sammanförande försäljas såsom tuberkulos- respektive kastningsfria.

Möjligen kan man också tänka sig ett visst tillmötesgående av under punkt 3 framfört önskemål, nämligen såtillvida att föreslaget förbud mot handel med andra djur än tuberkulos- och kastningsfria införes inom fria områden. Att utsträcka ett sådant förbud till att omfatta jämväl tuberkulos-

respektive kastsjukesyddade områden skulle däremot enligt förbundets mening betyda ett så oerhört starkt ingrepp, att förbundet under alla förhållanden vill avråda därifrån. Dessutom vill förbundet framhålla, att förutsättningen för ett förbud inom fria områden måste vara, att detta föregås av en relativt lång övergångstid, under vilken jordbrukarna ha möjlighet att anpassa sig till de nya bestämmelserna.

Förbundet anser det däremot mindre välbetänkt att nu genomföra en mera långtgående och genomgripande lagstiftning på livdjurshandelns område. Dels ha de hittills gällande bestämmelserna, då de verkligen efterlevts, i förening med frivilliga åtgärder från jordbrukarnas egen sida visat sig kunna giva goda resultat, när det gällt att nedbringa de ifrågavarande sjukdomarnas utbredning, dels hyser förbundet den förhoppningen, att de åtgärder, som förbundet redan vidtagit eller inom den närmaste framtiden i enlighet med grundlinjerna kommer att vidtaga, skola leda till ett väsentligt förbättrat läge på livdjursmarknadens område.

I fråga om förvaltningsutskottets förslag, att ett visst antal livdjurshandlare skulle givas auktorisation genom livsmedelskommissionen eller medicinalstyrelsen, tror förbundet icke, att detta skulle leda till åsyftat resultat.

Det finns emellertid en del praktiska åtgärder, som kunna vidtagas för uppnående av effektivare kontroll och bättre upplysning. Sålunda vore det ett steg i rätt riktning för uppnående av bättre kontroll över livdjurshandeln, ifall livdjurshandlare eller andra, som bedriva handel med livdjur, i större omfattning ålades bokföringsskyldighet och böckerna bland annat utvisade, varifrån djuren inköpts och vart de försålts. Denna bokföring borde granskas av därtill utsedd kontrollant och överträdelser mot bestämmelserna beivras. Genom en sådan ordning skulle man också vinna större möjligheter att spåra smittovägar. Av stort värde och medverkande till ett bättre resultat vore givetvis också, ifall allmänheten kunde erhålla vederhäftig upplysning om de risker, som alltid föreligga vid okontrollerade inköp av livdjur. En systematisk propaganda vore i detta hänseende på sin plats.

Sveriges charkuteri- och slakteriidkares riksförbund betonade i utlåtandet till lantbruksstyrelsen, att man vid bedömandet av frågan om kontroll över livdjurshandeln måste taga hänsyn till handelns frihet. Att för visst slag av sådan handel kontrollbestämmelser kunde anses befogade ville förbundet ej förneka. Detta gällde handeln med djur, vilka utbjödes såsom garanterat fria från tuberkulos och smittsam kastning. För rätt att saluföra dylika djur borde vederbörande handelsföretag stå under veterinärkontroll. Gällde det däremot djur, vilka ej salufördes såsom fria från angivna sjukdomar, borde handeln liksom hittills ske fritt.

Lantbruksstyrelsen framhöll i sitt yttrande den 12 januari 1945, att de av Sveriges slakteriförbund utarbetade grundlinjerna för livdjurshandelns organisation vore avsedda att tillämpas vid den handel med kreatur, som i en för varje år ökad utsträckning organiserades och bedreves av de till förbundet anslutna slakteriföreningarna. Med hänsyn härtill torde flertalet djurinnehavare efter hand bliva i stånd att under betryggande former anskaffa erforderligt antal från tuberkulos och smittsam kastning fria nötkreatur. Då behovet av särskild lagstiftning på området således icke längre kunde anses vara lika framträdande som tidigare, funne styrelsen sig icke böra tillstyrka bifall till förevarande framställning i denna del.

Beträffande det framkomna förslaget att de, som bedreve livdjurshandel, borde åläggas att föra böcker, som utvisade huru djuren i varje särskilt fall transporterats från säljare till köpare samt huruvida denna transport skett under sådana former att risk för smittspridning kunde anses föreligga eller ej, yttrade styrelsen följande.

Då antalet enskilda företagare på ifrågavarande område för närvarande torde uppgå till omkring 1 500, är det enligt styrelsens mening tveksamt, om handeln med livdjur kan på föreslaget sätt effektivt kontrolleras. Härtill kommer, att den handel med levande djur, som organiserats i enlighet med av slakteriförbundet uppdragna grundlinjer och som synes vara ägnad att förebygga risk för smittspridning, efterhand torde komma att öka i omfattning. Det torde därjämte kunna förväntas, att respektive slakteriföreningar i samband med ordnandet av dylik handel komma att bedriva upplysningsverksamhet på området. Styrelsen finner därför skäl för närvarande icke föreligga att sådana bestämmelser införas rörande handeln med levande djur, som nu föreslagits.

Vidkommande förslaget att allenast sådana djur, som vore reaktionsfria i avseende å tuberkulos och smittsam kastning, skulle få försäljas till liv inom områden, som blivit förklarade fria från eller skyddade mot respektive sjukdom, framhöll styrelsen, att vad anginge skyddade områden ett dylikt ingrepp i handeln med levande djur komme att medföra så stora olägenheter av skilda slag, att dess genomförande icke kunde anses tillrådligt. Även i fråga om fria områden vore styrelsen tveksam beträffande åtgärdens lämplighet, beroende på föreliggande svårighet att till rimlig kostnad bereda djurinnehavarna möjlighet att få sina djur undersökta i sådan utsträckning, att den legitima handeln med levande djur kunde ostört fortgå.

Den av *Uppsala läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* gjorda framställningen grundade sig på en motivering av följande innehåll.

Under arbetet med bekämpandet av tuberkulos och kastning hos nötkreaturen har av hushållningssällskapetets veterinärer vid upprepade tillfällen observerats, att en djurägare, som efter tillgängliga slaktregister eller egna uppgifter kan antagas ha haft djur, fria från tuberkulos och kastning, men ännu ej haft undersökning på dessa sjukdomar, genom inköp av en med endera eller båda lidandena behäftad ko fått sin förut friska besättning nedsmittad. Den smittade kon har »gått så billigt» på en auktion eller under hand utbudits till lågt pris. Djurägaren lockas att göra en som han tror god affär, vilken i stället oftast visar sig synnerligen ödesdiger och medför stora förluster för honom.

Bekämpandet av nötkreaturstuberkulosen har nu inom stora delar av landet, bland annat Uppsala län, fortskridit så långt, att på auktioner i allmänhet ej erhålles mera än slaktvärdet för oundersökta djur. Man borde då kunna förutsätta, att ägaren likaväl skulle kunna sälja djuren till slakt, men så sker ej, troligen av den orsaken, att det anses svårt att dra folk till en auktion, om inga kor säljas vid densamma. Denna synpunkt synes emellertid ej förtjäna så stort beaktande, då den väges mot den stora skada, sådana djur kunna göra ett flertal djurägare och därmed hela tuberkuloskampen.

Härvid kan invändas, att den, som på en auktion köper oundersökta djur, gör det med vetskap om vad han ger sig in på. Detta är visserligen delvis

riktigt, men många djurägare, framförallt sådana med små besättningar, ha ofta ej klart för sig de stora risker de löpa och se endast till det i deras ögon billiga priset.

Samma förhållande föreligger i stort sett även då fråga är om den smittsamma kastningen. Den nyligen inom länet företagna orienterande mjölkundersökningen på förekomsten av denna sjukdom visar, att av länets inmot 7 000 till mejeri levererande besättningar endast 11,5 procent äro miss-tänkta. Denna siffra kan, med hänsyn till det stora antal besättningar, där efterföljande blodprovsundersökning visat endast enstaka reagerande, väntas sjunka med ett par procent redan år 1945. Det relativa fåtal djurägare med kastningssmittade besättningar, som avyttra hela besättningen eller enstaka djur, borde utan alltför stor olägenhet kunna göra detta till slakt i stället för till liv.

För Uppsala län och andra områden inom landet, där förhållandena så medgiva, borde därför enligt förvaltningsutskottets uppfattning förbud utfärdas mot försäljning till liv av nötkreatur från besättning, smittad med tuberkulos eller smittsam kastning. För område, där sådant förbud på grund av riklig förekomst av tuberkulos eller kastning icke anses böra införas, borde i allt fall skyldighet stadgas för säljare av livdjur att såväl i annons som vid försäljningstillfället upplysa om, huruvida djuret härrör från besättning, smittad av tuberkulos eller smittsam kastning.

I sitt yttrande den 5 september 1945 över skrivelsen åberopade *medicinalstyrelsen* vad styrelsen anfört i yttrandet över framställningen från Örebro läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott.

I den av *medicinalstyrelsen* och *lantbruksstyrelsen* i deras skrivelse den 24 januari 1945 åberopade promemorian anfördes i huvudsak följande.

För bedömande av utbredningen av tuberkulos hos nötkreatur inom ett område torde det hos *medicinalstyrelsen* befintliga statistiska materialet som regel få ligga till grund. I de fall flertalet besättningar inom viss del av landet (län, härad eller socken) stå under tuberkulinkontroll, möta inga större svårigheter att med tämligen stor säkerhet beräkna antalet kvarvarande tuberkulösa nötkreatur. I de fall de okontrollerade besättningarnas antal är förhållandevis stort, bliva beräkningarna emellertid mindre exakta.

Då ett område förklaras för tuberkulosfritt, är det vidare av vikt, att de kvarvarande tuberkulösa djuren kunna uppsåras och oskadliggöras på kort tid. Efter friförklaringen synes nämligen ej hinder föreligga, att nötkreatur försäljas till andra tuberkulosfria områden. Visserligen får inom tuberkulosfritt område nötkreatur icke införlivas med någon besättning, med mindre djuret härrör från besättning, som är att anse såsom tuberkulosfri. Med hänsyn till avstånd m. m. inom de nordliga länen ha emellertid bestämmelser rörande identitetsmärkning av nötkreatur, som skola försäljas, icke införts för tuberkulosfria områden. Köpare av nötkreatur inom dylika områden ha därför svårt att kontrollera, varifrån djuren härröra.

Till förhindrande av nämnd försäljning av okontrollerade nötkreatur från område, som nyligen friförklarats, samt för ernående av snabb utrensning av kvarvarande tuberkulösa djur efter friförklaringen vore det önskvärt, att samtliga besättningar inom ett område vore undersökta, innan området friförklaras. Att ernå frivillig anslutning från samtliga djurägare torde dock knappast vara möjligt, i varje fall icke inom rimlig tid.

En bestämmelse av innebörd, att *medicinalstyrelsen* bemyndigades förordna om tuberkulinundersökning av alla nötkreatursbesättningar, som icke stå under statlig kontroll med tuberkulin, inom skyddat område synes med

hänsyn till vad nu anförts kunna medföra åtskilliga fördelar för tuberkulosbekämpandets framgång. Vid undersökningarna måste givetvis reagerande djur märkas samt icke reagerande i den utsträckning, som anges i 15 § förordningen nr 577/1941. Därutöver bör bekämpandets frivilliga karaktär inom området bibehållas. Det bör stå ägare av tvångsundersökt besättning fritt att ansluta sitt kreatursbestånd till tuberkuloskampen. Såvida djurägaren önskar nedslakta djur, som befunnits tuberkulösa, bör statsbidrag enligt 4 kap. kungörelsen nr 579/1941 kunna beredas honom. Reseersättning för genomförande av undersökningarna torde böra utgå i den utsträckning, som för närvarande tillämpas beträffande tuberkulosfria områden; 2 § kungörelsen den 25 november 1938 (nr 700) [ändring den 20 juni 1941 (nr 581)] angående ersättning till veterinär för vissa åtgärder mot tuberkulos hos nötkreatur samt 24 § 2 mom. medicinalstyrelsens föreskrifter den 13 september 1941 (ser. B 51) angående bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur.

Reseersättningarna till samtliga veterinärer inom tuberkulosfria områden ha under år 1944 dragit en kostnad av i runt tal 10 800 kronor. Då nu föreslagna tvångsundersökningar icke omedelbart böra igångsättas i samtliga skyddade områden — i första hand synas Göteborgs och Bohus samt Värmlands län böra ifrågakomma — torde statsverkets extra kostnader per år bli obetydliga. Därjämte kan man sedermera räkna med avsevärt lägre kostnader för den slutliga saneringen, såvida denna förberedes på föreslaget sätt. Sannolikt komma även ett stort antal djurägare att frivilligt vidtaga åtgärder, sedan de väl erhållit kännedom om tuberkulostillståndet i sina besättningar.

De olägenheter, den enskilde förorsakas genom de föreslagna tvångsundersökningarna, kunna icke anses bli av större omfattning. Visserligen torde en person få svårt att försälja nötkreatur såsom livdjur i de fall, dessa tuberkulosmärkts, och kan därigenom åsamkas viss förlust. Den förlust, som å andra sidan kan drabba den, som i oförstånd inköper djur, vilkas tuberkulostillstånd han icke känner, kan emellertid bli mångdubbelt större. Föreslagna ingrepp mot enstaka djurägares frihet får ytterligare anses motiverat genom de kostnader, statsverket nedlagt och nedlägger på tuberkulosbekämpandet.

Då visst ingrepp i den personliga friheten dock otvivelaktigt sker vid förenämnda åtgärders genomförande, synas de lokala intressena böra tillgodoses genom att medicinalstyrelsen inhämtar utlåtande från vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott, innan här ifrågasatt förordnande om tvångsundersökning med tuberkulin utfärdas.

De av ämbetsverken föreslagna åtgärderna tillstyrktes i samtliga avgivna yttranden.

I två av yttrandena, nämligen de av *hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Östergötlands län* och *Svenska veterinärföreningen för nötkreatur-tuberkulosens bekämpande* avgivna, framhölls, att de fortsatta åtgärderna för tuberkulosbekämpandet inom en tvångsundersökt besättning icke borde, på sätt ämbetsverken avsett, ligga helt i djurägarens hand. Nämnda förvaltningsutskott ifrågasatte, om det icke vore befogat att föreskriva årlig klinisk undersökning enligt Ostertags metod av besättning, som vid tvångsundersökningen befunnits tuberkulosmittad och därefter icke senerats. Sådan klinisk undersökning borde bekostas av statsmedel. Skyldighet borde föreligga för djurägaren att låta slakta djur, som vid undersökningen befunnits ha tuberkulos i smittsam form.

Departementspromemorian.

I den inom jordbruksdepartementet upprättade promemorian har framhållits, att frågan om lagstiftningsåtgärder för att reglera livdjurshandeln till förhindrande av spridning av smittsamma husdjurssjukdomar tidigare vid flera tillfällen underställts Kungl. Maj:ts prövning men att någon sådan allmän reglering icke genomförts. För vissa smittsamma husdjurssjukdomar, nämligen de som avsåges med epizootilagen, hade genom epizootilagstiftningen införts långt gående bestämmelser i syfte att hindra smittspridning. Ytterligare lagregler avseende sistnämnda sjukdomar syntes knappast vara erforderliga för det ändamål, varom här vore fråga. Beträffande två mycket vanligt förekommande sjukdomar hos nötkreaturen, nämligen tuberkulos och smittsam kastning, vilka sjukdomar årligen förorsakade det svenska jordbruket betydande förluster, hade nu påyrkats en närmare laglig reglering i fråga om handeln.

Härefter har i promemorian anförts följande.

Som både medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen framhållit har frågan om en laglig reglering av livdjurshandeln kommit i ett nytt läge genom de av Sveriges slakteriförbund utarbetade grundlinjerna för livdjurshandelns organisation, vilka äro avsedda att tillämpas vid den handel med nötkreatur, som organiseras och bedrivs av de till förbundet anslutna slakteriföreningarna. Då den på detta sätt organiserade handeln år från år ökar i omfattning och numera vunnit en betydande anslutning, torde flertalet djurägare efter hand bliva i stånd att under betryggande former anskaffa erforderligt antal från tuberkulos och smittsam kastning fria nötkreatur.

Med hänsyn härtill torde för närvarande inga andra ytterligare lagstiftningsåtgärder avseende handeln med livdjur böra övervägas än att vissa villkor för försäljning av kastsjukefria nötkreatur nu införas i huvudsaklig överensstämmelse med de villkor, som redan gälla för försäljning av nötkreatur, fria från tuberkulos. Enligt vad medicinalstyrelsen framhållit ha bestämmelserna avseende tuberkulos visat sig vara tillfyllest. Vid tillämpningen torde i stort sett ha tillgått så, att den enklare formen valts, d. v. s. vederbörande hushållningssällskaps godkännande till överlåtelsen inhämtats. Detta har möjliggjorts därigenom, att flera hushållningssällskap, som själva handha det frivilliga tuberkulosbekämpandet inom sitt område, torde ha tillgång till förteckningar över besättningar, som äro anslutna till den statliga tuberkulinkontrollen, och över kontrollundersökningar, som verkställts i sådana besättningar. I vissa fall ha sällskapen uppdragit åt tjänsteveterinärer, som ha tillgång till sådana förteckningar, att i förekommande fall godkänna överlåtelsen. Vad nu angår smittsam kastning torde bestämmelserna kunna göras något enklare än beträffande tuberkulos. I likhet med vad som gäller för tuberkulos synes böra föreskrivas att djur, som skall försäljas under beteckningen fritt från smittsam kastning eller under annan beteckning som giver sken av att djuret är fritt från nämnda sjukdom, skall härröra från besättning eller del därav, som enligt av medicinalstyrelsen utfärdade bestämmelser är att anse som fri från smittsam kastning. I allmänhet torde härvid böra gälla, att besättningen är ansluten till frivilligt kastsjukebekämpande och erhållit friförklaring. Även andra besättningar synas emellertid under vissa betingelser kunna godtagas. Det tor-

de därför böra överlämnas åt medicinalstyrelsen att i tillämpningsföreskrifter meddela de närmare bestämmelser i ämnet, som finnas erforderliga. En motsvarande bestämmelse som gäller i fråga om tuberkulos att djuret i vissa fall skall ha undersökts lärer icke vara påkallad. Däremot torde, såsom i fråga om tuberkulos, böra gälla, att djuret varken under transport eller eljest sammanförts med icke kastningsfria nötkreatur eller uppställts i stall eller fordon, som icke dessförinnan smittrenats. Det bör härvid ankomma på medicinalstyrelsen att utfärda närmare föreskrifter bland annat beträffande hur smittreningen skall verkställas. Likaså synes i enlighet med vad som gäller beträffande tuberkulos här böra stadgas att, såvitt icke förekommande överlåtelse godkänts av hushållningssällskap, nötkreatur skall vid överlåtelsen vara åtföljt av ett av veterinär tidigast två månader före överlåtelsen utfärdat intyg, utvisande att djuret härrör från besättning, som är att anse såsom fri från smittsam kastning. Sådant intyg bör utfärdas enligt formulär, som fastställts av medicinalstyrelsen.

Beträffande det av medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen framlagda förslaget om sådan komplettering av bestämmelserna angående bekämpandet av tuberkulos hos nötkreatur, att medicinalstyrelsen inom skyddade områden skulle äga förordna om tvångsundersökning med tuberkulin av djur, som icke vore anslutna till den statliga tuberkulinkontrollen, har i promemorian erinrats om att förslaget tillstyrkts i samtliga avgivna yttranden, samt vidare anförts.

För att bedöma, huruvida förutsättningar finnas för att inom ett skyddat område införa de ännu strängare regler för sjukdomsbekämpandet, som gälla inom tuberkulosfria områden, skulle det givetvis vara av stort värde att kunna förordna om tvångsundersökning av sådana besättningar, där djurägarna icke själva ansett sig böra ansluta sig till den statliga tuberkulinkontrollen. Som en förutsättning för att sådant förordnande meddelas bör, på sätt ämbetsverken förordat, gälla att vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott dessförinnan blivit hört. Kostnaderna böra, i den omfattning som gäller för undersökningar inom tuberkulosfria områden, gäldas av allmänna medel.

Undersökning med tuberkulin av nötkreatur utanför de tuberkulosfria områdena må enligt gällande bestämmelser icke verkställas utan medicinalstyrelsens medgivande. Härom är vidare stadgat, att sådant medgivande allenast skall få lämnas under villkor att ägaren till de med undersökningen avsedda djuren förbinder sig att förse de nötkreatur, som med ledning av undersökningen kunna anses vara behäftade med tuberkulos, med ett särskilt märke (tuberkulosmärke). En konsekvens av vad ämbetsverken nu föreslagit torde, såsom dessa också framhållit, bliva, att djur, som blivit tvångsvis undersökta och därvid ansetts tuberkulösa, skola förse med tuberkulosmärke.

Att, på sätt föreslagits i ett par yttranden, inom de tuberkuloskyddade områdena införa ytterligare tvingande bestämmelser för sjukdomsbekämpandet än ämbetsverken avsett, torde åtminstone för närvarande icke böra övervägas.

Vid promemorian ha fogats i anslutning till vad sålunda anförts utarbetade utkast till *dels* förordning angående vissa åtgärder för bekämpande av smittsam kastning hos nötkreatur *dels ock* förordning om ändrad lydelse av 1 och 15 §§ förordningen den 20 juni 1941 (nr 577) angående bekäm-

pande av tuberkulos hos nötkreatur. I promemorian har tillika anmärkts, att härutöver syntes erfordras en mindre jämkning av 2 § andra stycket kungörelsen den 25 november 1938 (nr 700) angående ersättning till veterinär för vissa åtgärder mot tuberkulos hos nötkreatur.

Yttrandena över departementspromemorian.

De genom departementspromemorian framlagda förslagen ha i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga hörda myndigheter och sammanslutningar. I ett stort antal yttranden, bland dem det av *medicinalstyrelsen* avgivna, har framhållits, att ett genomförande av förslagen komme att innebära en värdefull komplettering av de rörande bekämpandet av tuberkulos och smittsam kastning hos nötkreatur redan utfärdade bestämmelserna.

Emellertid har från vissa håll uttalats den uppfattningen, att ytterligare föreskrifter, avseende åstadkommandet av en effektiv kontroll över handeln med livdjur, utan större olägenhet för säljarna men till avsevärd fördel för köparna redan nu borde kunna meddelas.

Sålunda ha *Örebro* och *Uppsala läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* vidhållit sina tidigare framförda förslag med avseende å handeln med nötkreatur. *Älvsborgs läns norra, Västmanlands läns* och *Norrbottnens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* ha förordat vidtagandet av åtgärder huvudsakligen i överensstämmelse med berörda förslag; dock har endast förvaltningsutskottet i Västmanlands län ansett sig kunna biträda yrkandet om införande av auktorisation av livdjurshandlare. Av hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Norrbottens län har framhållits, att jämväl handeln med smågrisar borde inbegripas under en blivande lagstiftning.

Vidtagandet av vissa mindre vittgående åtgärder än de av nu nämnda fem förvaltningsutskott avsedda har påkallats i en del yttranden. Sålunda har *medicinalstyrelsen* anmärkt, att det skulle vara av vikt att särskilda bestämmelser utfärdades beträffande skyldighet för den, som dreve handel med slakt- och livdjur, att märka inköpta djur samt att föra anteckningar, så att vid slakt eller försäljning uppgift kunde erhållas om den besättning, från vilken djuret komme. Önskemålet om dylik bokföringsskyldighet för kreaturshandlare har framförts jämväl av *Kalmar läns södra, Gotlands* och *Västernorrlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* ävensom av *Svenska veterinärläkarföreningen* och *Sveriges lantbruksförbund*. Av *hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Gävleborgs län* har ifrågasatts, om icke till förhindrande av att inom skyddade områden djur tillhörande smittad besättning såldes såsom livdjur skulle vara fördelaktigt, att ett för allmänheten tillgängligt register över sådana besättningar fördes. Vidare har en fortlöpande kontroll av handelsstallarna förordats av *Gotlands* och *Västernorrlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* liksom ock av

Svenska veterinärläkarföreningen, Svenska länsveterinärföreningen och Riksförbundet landsbygdens folk. Slutligen har av *Södermanlands och Gotlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* samt av *Svenska veterinärläkarföreningen* och *Svenska länsveterinärföreningen* framhållits lämpligheten av deklaraionsplikt angående hälsotillståndet beträffande tuberkulos och smittsam kastning hos nötkreatur, som utbjödes till försäljning å offentlig auktion.

Om sålunda från vissa håll längre gående åtgärder än de i departementspromemorian ifrågasatta rekommenderats, har å andra sidan i åtskilliga yttranden en annan uppfattning kommit till uttryck. Så har t. ex. av *Jönköpings läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* anförts, att eftersom goda förutsättningar föreläge för att jordbrukarorganisationernas strävanden att sanera handeln med nötkreatur så småningom skulle krönas med framgång, det icke torde vara erforderligt eller önskvärt att nu tillgripa sådana åtgärder som de av hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Örebro och Uppsala län förordade. Även *Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* har anslutit sig till den meningen, att man tills vidare borde stanna vid att dels reglera livdjurshandeln med kastsjukfria nötkreatur i huvudsaklig överensstämmelse med vad som redan gällde beträffande handeln med tuberkulosfria dels ock genomföra förslaget om sådan komplettering av bestämmelserna angående bekämpandet av tuberkulos hos nötkreatur, att medicinalstyrelsen skulle inom skyddade områden äga förordna om tvångsundersökning med tuberkulin av djur, som icke vore anslutna till den statliga tuberkulinkontrollen. Samma ståndpunkt har intagits av *hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Malmöhus län*. Av *Jämtlands och Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* har betonats, att eftersom den av jordbrukarorganisationerna upptagna verksamheten med förmedling av livdjurshandel ännu icke helt utbyggt, dess utveckling till en tid borde avvaktas, innan mera långtgående lagstiftningsåtgärder än de i departementspromemorian föreslagna tillgripes för reglerandet av handeln. Vidare har *Blekinge läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* förklarat sig anse de i departementspromemorian ifrågasatta bestämmelserna vara tillfyllest för erhållande av effektiv kontroll, och *hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Värmlands län* har betecknat nämnda bestämmelser såsom måttfullt avvägda.

Beträffande detaljerna i de båda departementspromemorian bifogade författningsutkasterna ha i de avgivna yttrandena endast ett fåtal uttalanden gjorts.

Vad först angår utkastet till förordning angående åtgärder för bekämpande av smittsam kastning har *lantbruksstyrelsen* anfört.

Förslaget skiljer sig från motsvarande åtgärd beträffande bekämpandet av tuberkulos såtillvida, att medicinalstyrelsen skulle äga möjlighet att i tillämpningsföreskrifter till den föreslagna förordningen meddela bestämmelser därom, att även sådana djur, som icke blivit undersökta i avseende å förekomsten av smittsam kastning, skulle få överlätas under beteckning fria från sjukdomen. Sagda undantag torde ha sin orsak däri, att förekomsten av

sjukdomen icke med säkerhet kan konstateras utan att samtliga djur över ett år inom den besättning, varifrån djuret härleder sig, blivit undersökta minst två gånger med lägst sex månaders mellanrum. Det ligger i sakens natur, att dylika undersökningar — därest de vore obligatoriska — i vissa fall skulle kunna lamslå den legitima handeln med levande kreatur och därför lämpligen icke böra ifrågakomma. Även om det sålunda icke är möjligt att kräva fullständiga undersökningar i varje enskilt fall, får det dock icke förbises, att även ofullständiga sådana understundom kunna lämna värdefulla upplysningar rörande förekomsten av smittsam kastning hos de djur, om vilka fråga är. Det är därför enligt lantbruksstyrelsens mening angeläget, att alla officiella utlåtanden rörande djurens hälsotillstånd även i förevarande fall grundas på exakta undersökningar. Sagda önskemål torde emellertid kunna tillgodoses genom lämplig utformning av förenämnda tillämpningsföreskrifter.

Jönköpings läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har framhållit, att tillämpningsföreskrifterna till den föreslagna förordningen borde av medicinalstyrelsen utformas så, att de visserligen medförde önskvärd trygghet men likväl icke åsamkade djurägare större olägenhet och kostnad än som kunde anses nödvändigt; och *hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Östergötlands län* har förklarat sig förvänta, att innan sådana bestämmelser av styrelsen utfärdades, tillfälle skulle beredas förvaltningsutskottet att yttra sig över desamma.

Av *Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* har understrukits vikten av att, om rätten att sälja djur under beteckningen fritt från smittsam kastning reglerades genom författningsbestämmelser, dessa även tydligt angäve de objektiva villkor härför, som skulle vara uppfyllda. I samband härmed har förvaltningsutskottet beträffande gränsdragningen i detta hänseende uttalat, att gränsen borde gå mellan friförklarade och övriga besättningar.

Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har förklarat sig anse lämpligt, att författningstexten vad gällde hushållningssällskaps godkännande av överlåtelse av kastsjukefritt nötkreatur ändrades därhän, att detta godkännande skulle meddelas av hushållningssällskaps avdelning för bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar, där sådan avdelning funnes inrättad, och icke av sällskapet; i realiteten vore det nämligen endast dessa avdelningar, som hade möjlighet att avgöra, huruvida en besättning fyllde fordringarna för beteckningen kastsjukefri eller ej.

Av *Gävleborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* har anmärkts, att godkännande från hushållningssällskaps sida av överlåtelse av djur kunde lämnas endast av de sällskap, som själva handhade kastsjukebekämpandet och således hade tillgång till erforderliga uppgifter om sjukdomens förekomst. Inom de län, där bekämpandet skedde direkt genom medicinalstyrelsen och veterinärerna, hade sällskapen icke denna möjlighet.

Vidkommande därefter utkastet till ändring av tuberkulosförordningen har annat uttalande beträffande detaljerna i detsamma ej gjorts än att *Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* yttrat, att det ifrågakomma förfarings sättet borde komma till användning även inom redan friförklarade områden.

Föredraganden.

Frågan att genom lagstiftning få till stånd en reglering av handeln med livdjur har tidigare i syfte att förhindra försäljning av sjuka eller undermåliga djur vid upprepade tillfällen varit föremål för överväganden. Delade meningar om lämpligheten och behovet av en sådan reglering ha därvid städse framträtt. Så har även visat sig vara förhållandet i förevarande ärende. Från vissa håll har sålunda förordats antingen införandet av lagregler av den vittgående karaktär, som åsyftas i de från hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Örebro och Uppsala län inkomna framställningarna, eller i varje fall utfärdandet av bestämmelser, som i ett eller annat avseende gå längre än i departementspromemorian betecknats såsom lämpligt, medan däremot från andra håll påyrkats, att man skulle stanna vid vad i nämnda promemoria föreslagits.

Vid ett ställningstagande till förevarande fråga vill jag erinra därom, att densamma — såsom i departementspromemorian påpekats — under senare tid kommit i ett nytt läge. Tidigare ha avsevärda risker förelegat för jordbrukarna vid inköp av livdjur från kreaturshandlare och på auktioner. Då emellertid numera jordbrukarsammanslutningarna i stor utsträckning upptagit livdjurshandeln på sitt program, därvid denna handel ordnats på ett ur sanitära synpunkter betryggande sätt, ha nämnda risker betydligt reducerats. Berörda av jordbrukets organisationer upptagna verksamhet kommer säkerligen att ytterligare utvidgas och effektiviseras. I avvaktan härpå förefaller det mig varken lämpligt eller erforderligt att för närvarande i smittoförebyggande syfte införa andra bestämmelser än sådana, av vilka ett mera påtagligt behov föreligger.

I detta sammanhang torde även höra anmärkas, att vissa av de speciella önskemål, som i skilda yttranden framkommit, åtminstone i viss mån synas kunna realiserats redan med stöd av nu gällande och i departementspromemorian föreslagna bestämmelser. Detta gäller t. ex. förhindrandet av att friska djur i handelsstallar sammanföras med djur, som äro behäftade med smitta.

Med hänsyn till det nu anförda finner jag mig icke böra förorda några mera omfattande lagstiftningsåtgärder på förevarande område utan anser jag mig för närvarande böra inskränka mig till att föreslå utfärdande av vissa mindre genomgripande föreskrifter i anslutning till vad i departementspromemorian ifrågasatts. Dessa föreskrifter, vilka i stort sett biträts av hörda myndigheter och korporationer, avse dels att vid handeln med livdjur skall gälla med avseende å smittsam kastning detsamma som nu är stadgat i fråga om tuberkulos och dels att tvångsundersökning med tuberkulin i vissa fall skall få äga rum. Bestämmelserna komma uppenbarligen att i hög grad underlätta bekämpandet av ifrågavarande smittsamma sjukdomar samt såvitt angår föreskrifterna rörande smittsam kastning att ytterligare sanera livdjurshandeln. Det torde icke heller kunna göras gällande, att bestämmelserna komma att bliva i någon avsevärd grad betungande för djurägarna. Vid försäljning av nötkreatur uppkommer nämligen för ägaren, därest förslaget angående

åtgärderna för bekämpande av smittsam kastning vinner godkännande, endast obetydligt besvär utöver det, han redan nu är tvungen att underkasta sig. Han är ju redan för närvarande nödsakad iakttaga gällande bestämmelser av motsvarande slag i fråga om tuberkulos, och vad som tillkommer är endast att överlåtelsen skall godkännas jämväl såvitt rör smittsam kastning.

Beträffande de erinringar, som i en del yttranden gjorts med avseende å de särskilda bestämmelserna i det rörande smittsam kastning utarbetade författningsutkastet, synas mig de av hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Skaraborgs och Gävleborgs län framförda icke vara av beskaffenhet att böra föranleda ändring av vad som föreslagits; och vad övriga erinringar angår läser det få ankomma å medicinalstyrelsen att vid utarbetandet av erforderliga tillämpningsföreskrifter till författningen taga desamma under övervägande.

Vidkommande det uttalande i fråga om utkastet till ändring av tuberkulosförrordningen, som gjorts av Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, vill jag erinra därom, att — såsom av det förut anförda jämväl framgår — medicinalstyrelsen redan jämlikt nu gällande föreskrifter äger att beträffande tuberkulosfritt område meddela förordnande om tuberkulinundersökning.

Enligt den promemoria, som av medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen åberopats i samband med dessa ämbetsverks framställning om lagstiftning angående tvångsundersökning med tuberkulin, avses de föreslagna undersökningarna skola igångsättas endast i begränsad omfattning. På grund härav torde, såsom i berörda promemoria även framhållits, statsverkets årliga kostnader för undersökningarna bliva relativt obetydliga. Dessa kostnader lära därför, såvitt nu kan bedömas, kunna bestridas av det av riksdagen anvisade förslagsanslaget till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar: Åtgärder mot tuberkulos hos nötkreaturen utan att detta anslag, som är av förslags natur, för närvarande behöver höjas.

I enlighet med vad sålunda anförts har inom jordbruksdepartementet upprättats förslag till dels *förordning angående vissa åtgärder för bekämpande av smittsam kastning hos nötkreatur*, dels ock *förordning om ändrad lydelse av 1 och 15 §§ förordningen den 20 juni 1941 (nr 577) angående bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur*.

Föredraganden hemställer härefter, att förenämnda två författningsförslag måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Benno Gårdsten.